

Jarosław Wierzbiński

Od Redaktora

Acta Universitatis Lodzianis. Folia Linguistica Rossica 4, 3-5

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OD REDAKTORA

Niniejszy, czwarty w kolejności, zbiór tematyczny z serii „Folia Linguistica Rossica”, zatytułowany tym razem *Język i kultura*, składa się z czternastu artykułów oraz recenzji. Z podstawowych opracowań studyjnych trzy pochodzą z zagranicznych ośrodków akademickich – z Rosji (Moskwa, Tomsk) oraz Kirgistanu (Biszkek). Autorami pozostałych materiałów są badacze z krajowych jednostek slawistycznych (Sosnowiec, Kielce i Łódź). Spośród wszystkich tekstów dwanaście przygotowano w języku rosyjskim, trzy zaś w języku polskim.

Rozpiętość tematyczna prezentowanych materiałów jest dość zróżnicowana, generalnie jednak można je umownie rozpatrywać w trzech zakresach problemowych. Pierwszy ma charakter teoretyczno-metodologiczny, drugi obejmuje różne rodzaje tekstu, trzeci zaś dotyczy prezentacji kategorii gramatycznych i środków językowych w tekstach.

I. Kwestie teoretyczne i metodologiczne zostały przedstawione w dwóch artykułach. Zagadnienia kardynalne w tym zakresie z kręgu metodologii, psychologii i językoznawstwa podejmuje i w sposób interesujący rozstrzyga w swoim artykule Michaił Łabaszcuk, Aleksander Coj natomiast porusza kwestie teoretyczne w odniesieniu do materiałów leksykograficznych, prezentując przy tym podejście antropocentryczne.

II. Część poświęcona odmianom stylistycznym i rodzajowym tekstu obejmuje trzy typy dyskursu: artystyczny, publicystyczny i paremiologiczny. Ten pierwszy manifestuje się w trzech artykułach. Anna Ginter analizuje specyfikę przekładu na język rosyjski nazw osobowych zawartych w powieści *Chłopi* W. Reymonta. Autorka stara się określić strategie zastosowane przez tłumacza rosyjskiego w odniesieniu do imion, nazwisk i przezwisk bohaterów powieści, uwzględniając formy hipokorystyczne. Jelena Romaniczewa z Moskwy zajęła się zagadnieniami kształtowania tekstu literackiego oraz kwestią jego percepcji i interpretacji, a ponadto semantyką w środowisku bilingwalnym. Autorka wyznaczyła i omówiła poszczególne fazy komunikacji tekstowej. Analizę filologiczną i kulturologiczną oparła na wierszu M. Lermontowa pt. *Anioł*. Jarosław Wierziński zajął się intertekstualnością w testach literackich, koncentrując się na aspekcie semantyczno-kulturologicznym tej kategorii, polegającej na zastosowaniu ogólnej wiedzy do złożenia świata tekstu w całość. Termin ten

obejmuje różne sposoby interpretacji, uzależnione od wiedzy o innych tekstach autora oraz rozlicznych czynników pozatekstowych i podtekstowych. Swoje rozważania autor oparł na wybranych utworach A. Czechowa oraz M. Zoszczenki. Łarisa Rajska ja z Tomsku zajęła się właściwościami stylistycznymi współczesnej publicystyki na przykładzie wydawnictw periodycznych, akcentując w szczególności funkcję reklamową gazet ukazujących się w Tomsku. Odnotowuje swoistą dynamikę stylu gazet 15. firm ubezpieczeniowych działających w Moskwie, na Uralu i Syberii oraz podkreśla, że styl tych gazet jest hybrydą stylu oficjalno-kancelaryjnego (urzędowego) i publicystycznego. Autorka analizuje również środki językowe prasy korporacyjnej ubezpieczycieli, omawiając także elementy gry językowej i związki asocjacyjne. Mają w tym swój udział relacje homonimiczne, antonimiczne, polisemiczne oraz neologizmy, okazjonalizmy, frazeologizmy i żargonizmy. Margarita Nadel-Czerwińska skupiła się na badaniu tekstów paremiologicznych z punktu widzenia ich wariantywności oraz rozlicznych form derywacyjnych: syntaktycznych, gramatycznych, semantycznych, stylistycznych, leksykalnych oraz mieszanych. Termin *derywacja* znajduje w pracy autorki (w ślad za *Lingwistycznym słownikiem encyklopedycznym* pod red. W. Jarcewej) szerszą niż tradycyjna interpretację, określa m.in. procesy kształtowania w języku znaków wtórnych.

III. Prezentacji różnych kategorii gramatycznych oraz środków językowych w tekstach dotyczą opracowania kilku badaczy. Anna Kamińska przedstawiła charakterystykę słotwórczą i semantyczną rzeczowników złożonych będących nazwami osób, wykorzystując teksty źródłowe pochodzące z XVII w. Są to złożenia sufiksalne, odnoszące się do rodzaju wykonywanych zajęć, pochodzenia, statusu społecznego (*воскобойник*, *иконописец*), inne określają zachowanie ludzi, ich skłonności etc. Jadwiga Stawnicka poddała analizie semantycznej reprezentatywną klasę leksykalną czasowników wielokrotnych, które oznaczają czynności powtarzalne. Autorka rozpatrzyła z tego punktu widzenia m.in. czasowniki ze znaczeniem multiplikatywnym (np. *стучать*, *стонать*), dystrybutywnym oraz iteratywnym. O funkcjonowaniu frazeologizmów w tytułach prasowych pisze w swoim artykule Krystyna Ratajczyk, skupiając się na ich rozmaitych transformacjach. Transformacje metaforyczne są wynikiem m.in. kontaminacji zwrotów (por. tytuł *Россияне останутся с голой помпой* = 'остаться с голой попой' + 'с большой помпой'), użycia okazjonalizmów (np. *Бровеносец в потемках*), antonimizacji formalnej (*Старость в радость*), zmiany komponentu (*Гений чистой пустоты*). Efektem defrazeologizacji tradycyjnych zwrotów jest swoista gra językowa oraz nowatorstwo semantyczne i ekspresyjne. W arsenale środków leksykalnych i stylistycznych języka rosyjskiego znaczący jest udział anglicyzmów. Ich rozliczne manifestacje prezentuje Ija Blumental, analizując tytuły prasowe, wyekscerpowane z „Известий”, „Огонька”, „Литературной газеты”, „Деловых людей” i innych wydawnictw periodycznych. Agata Piasecka zajęła się pojęciem *duszy* w rosyjskiej rzeczywi-

stości językowej – oparła się na materiale frazeologicznym i paremiologicznym, przybliżając równoległe podłoże kulturowe zagadnienia. Zwroty z konceptem *dusza* rozwinęły szereg wariantów semantycznych poprzez metaforyczne rozszerzenie znaczenia, co autorka starannie egzemplifikuje, por. np. *класць (положить) душу за кого, за что*. Przedmiotem zainteresowania Jeleny Newzorowej-Kmecz są formy i zwroty grzecznościowe (powitania, pozdrowienia) w polskim i rosyjskim slangu młodzieżowym. Rozpatrując semantykę i stylistykę takich zwrotów, autorka wykazała, że przenikają one do polskiej i rosyjskiej etykiety językowej, jednak ich udział w polszczyźnie jest większy, por. np. zwrot stosowany przy powitaniu *siema* (urobiony z: *Jak się masz?*) czy też postać *siemasz* oraz formy derywowane typu *siemano, siemanko, siemuś* etc. Piotr Czerwiński konfrontuje formy sufiksalne w obrębie tematycznej grupy wyrazowej wyrażającej relacje pokrewieństwa, np.: *мать / matka; дочь / córka; дядя / wuj, stryj; невестка / synowa, bratowa; племянник / siostrzeniec, bratanek*. Autor rozpatruje też potrójne zależności i korelacje typu *баба – бабка – бабушка / baba – babka – babcia*, koncentrując się jednak na analizie materiału rosyjskiego.

Zbiór wieńczy tekst Olega Leszczaka, mający charakter obszernej recenzji studium monograficznego Marcina Preyznera pt. *Uspójnianie tekstu* (Kielce 2005). Zagadnienie spójności tekstu autor rozpatruje w ujęciu filozoficzno-ontologicznym, aksjologicznym i epistemiologicznym, co jest – w przekonaniu recenzenta – zaletą metodologiczną tej pozycji w najnowszej lingwistyce tekstu. Zdaniem recenzenta, autor książki prezentuje oryginalną koncepcję analizy tekstu naukowego, nie pozbawioną radykalnych sformułowań.

Tak więc w polu zainteresowania lingwistów znalazły się aktualne problemy badawcze. Studia dotyczące poszczególnych aspektów języka cechuje podejście interdyscyplinarne, obejmujące różne doświadczenia w obrębie kulturologii, filozofii, logiki, dydaktyki, psychologii, fizjologii, socjolingwistyki, etnolingwistyki oraz innych nauk. Przedstawione tu rezultaty badań – analizy wybranych zagadnień oraz kulturowe konteksty i aspekty – zapewne staną się inspiracją dla kolejnych studiów i dociekań filologicznych.

Jarosław Wierzbński